

HAYIRLI KALKINMALARIMIZDAN

Köyün içten fethi

Yazan

İsmail Habib Sevük

Bu yılın nisan ortaları... Gönenin sekiz on kilometre batısındaki Dere köyündeyim. Daha köye girerken meşhur panayırın kurulduğu yeşil sahada eflâke serşeken ağaçlar, güleç yüzle şırl şırl akan dere insana ferahlık veriyor. Dalgalı tepeler üstünde yüzelli evlik köy sahiden girin. Oraya «gezici kadın köy kursu» nu görmek için gittiğimden beni doğru bir binaya götürdüler. Burası hem köy odası, hem halk okuma yeri, hem muhtarlık makamı, hem kızların kurs okulu. Bir taşla dört beş kuş vuran bu binada bir telefon santrali, iki oda, ve yüz elli metreka-relik bir salon var. İçinde otuz beş kişi ferah ferah çalışabiliyor.

Üç beş aylık emek:

Kurs öğretmeni Huriye Sümere Kütahya Kız Enstitüsünden 1941 de çıkmış. Yılın yedi ayını köylerde kurs çalışmalarına, iki ayını da Balıkesir merkezinde stajla geçirmektedir. Bursu vazife gördüğü dördüncü köy. İlk iki köyde on beşer talebesi varken şimdi burada talebe sayısı yirmi dörde çıkmış. Bıçkı, dikiş, nakış, erkek ve kadın çamaşır, ev idaresi, çocuk bakımı öğretiyor. Kursu yalnız kızlar değil evli kadınlar da gelmektedir. Yaş haddi on beşle kırk beş arası. Talebeleri içinde okuyup yazma bilmiyen ancak beş tane var. Bunlar da yaşlı olanlar. Masalarda, üçer beşer, çeşidli işlerin başında çalışan genç kızlar, gösterdiğim arzu üzerine, öğretmen hanımın verdiği emirle, duvarlara oyulmuş dolablar veya salon kıyısındaki sandıklar içinden, yapıp bitirdikleri elişlerini, ne gülünce utangaçlık, ne şımarık serbestlik göstermeden, hep tabii birer eda ile, önümüzdeki masaya getirip gösteriyorlar. Allah. Allah bu köy kızları üç beş ay içinde mi bu hale gelmişler?

Yuva kurmanın cazibesi:

Getirdikleri eşyaya bakıyorum. Hepsini en ziyade ve her şeyden önce çeyiz takımlarını hazırlamağa ehemmiyet vermiş. Zaten biliriz çocukluk yaşını bitiren genç kızların iliklerinde olan en hummalı iştia-yak kuracakları yuva için çalışmaktır. Bu sayede gezici öğretmenler gittikleri köylerde kızları bu kurslara kolayca toplayabiliyorlar. Dikmiş, nakış, çamaşır, örgü... Yani çeyiz takımı, yani kızları bu kurslara e-ken büyü. Bir defa bu cazibeli büyüyle buraya toplananlar yuva denen o mukaddes müessesenin yalnız çeyiz takımıyla kurulmuş olamayacağına çarçabuk anladıkları için, ondan sonra evi tertemiz tutmanın, sâri hastalıklardan korunmanın, iyi yemek pişirmenin, kocaya iyi bakmanın da yollarını öğrenmeğe başlıyorlar. Yalnız bu kadar değil. Mademki böyle bir köye enstitü mezunu aydın kafalı bir hanım gelmiştir, onun feyzi yalnız kurs içinde kalmayıp köyün içine de yayılmak gerektir. Huriye Sümere bu sahada neler yaptığını sordum. Anlatıyor:

İki hayırlı iş:

Daha ilk bulunduğu köyde ürpererek gördüğü şu feciaya rastlamış: Tarlada çalışırken doğuran bir köy kadını çocuğun göbeğini rastgele bir taşla vura vura kesiyor. Sonra çocuğu terliğine (yani yeldirmesine) sarıp eve götürür. Kadına bunun mikrob kapma bakımından tehlikesini anlatmış. Nitekim çocuk on beş gün sonra ölünce öğretmen hanımın ne kadar doğru söylediği, hem o zavallı ananın, hem diğer köy kadınlarının kafalarına yer eder. Artık bulunduğu köylerde çocukların göbekleri taşla kesilmiyor.

Diğer hayırlı bir uyandırış: Köylerde pek çok evlerin zemin katları topraktır. Hele buradaki gibi dereli

köylerde rutubet de fazla olunca köylüler romatizma oluyorlar. Henüz hastalığa uğramıyanlar da sabahları yataklarından kafaları ağrılaşmış olarak kalkmaktadırlar. Öğretmen böyle evlere uğrayıp yataklarını tahta kerevetlerle yerden beş on karış yükseğe kaldırmalarını tavsiye eder. Hepsini sabahları tüy gibi kalkmağa başlایnca hoca hanıma öyle dua ederler ki...

Dere güzel amma:

Köye adını veren dere pırl pırl, hem bahçelerini suluyorlar, hem çamaşırlarını yıkıyorlar, hem evlerindeki su küplerini onun sayesinde dolduruyorlar. İyi amma köylülerden pek çoğunun boyunlarında guvatr olduğunu gören öğretmen hanım bunun dere suyu içmekten ileri geldiğini anlatınca köylülere dereden aldıkları suyu önce fikir fikir kaynatıp soğuttuktan sonra içmelerini söyler. Allahın izniyle henüz taze guvatrlar derhal ortadan kaybolduğu gibi artık öyle hareket edenlerde de bu çirkin şişkinlik hiç görülmez olmuş. Peki ama fazla ilerlemiş şişkinliklere bu kaynatılmış suyun bir faydası olmuyor. «Aman hoca hanım buna da bir çare bul» diye yalvaranlara genç öğretmen Gönene gidip hastanede ufak bir ameliyat yaptıklarını tavsiye eder. Bunlar da o suretle iyi olunca artık kendiliğinden belli, kurs öğretmenin her sözü bir nas gibi dinlenmektedir.

Diğerlerinin yaptıkları:

Peki amma Türkiyede daha böyle yüzlerle kurs var. Nitekim bu köydeki kursun numarası 139 dur. Acaba ötekiler de bu Dere köyündeki gibi, kurs dışında köylülere faydalı olmayı becerebiliyorlar mı? Bunun üzerine öğretmen hanım bana Bakanlığın Teknik Müsteşarlığından gelen bir tamimi gösterdi. Her yerde böyle hayırlı işler yapan gezici kurs öğretmenleri bunlardan Bakanlığa haberdar etmiyorlarmış. Her öğretmen bunu sadece bir vicdan zevki olarak yapmaktadır. Bakanlık bunu doğru bulmuyor. Öğretmenlerin kurs dersleri dışında köyde ve köylüler arasında yaptıkları hayırlı işleri bir araya topluyarak bunları zaman zaman bütün kurslara tamim edecek. Bu suretle toplanan bu hayırlı mektuplar işe yeni başlayan acemi öğretmenlere bir rehber olacağı gibi, bunlardan tecrübeli öğretmenler de yapılanları birbirlerine aktarma et-

mek suretile hizmetlerini genişletecektir. Huriye Sümere diğer arkadaşlarının yaptıklarından neler bildiğini sordum. «Bir kaç tanesini anlatayım» dedi. Ben de bu bir kaç taneyi size anlatayım:

Çatal bıçakla yemek:

Bursa köylerinden birindeki bir kursçu kız, odasında, yemek masasının başına geçip, çatal bıçakla yemek yerken, kursu yeni başlamış köylü kızların kapı arkasından fiske-siz fiske-siz fısıldaşıp gültüstüklerini sezinleyerek, çaktırmadan, şöyle yanlama bir bakış yapınca, kapının hafifçe aralık olduğunu ve talebelerinin kendini gözetlediklerini anlar. Birdenbire emir veren bir sesle kızları içeri çağırıyor. Neye gültüstüklerini masumane söylerler: Allah el ve parmak vermişken çatal bıçakla neye yemek yediğine şaşırıyorlarmış. Öğretmen hanım tatlı bir sesle onlara çatal bıçağın faydalarını anlatır. Terde midemiz üstüne yüklenerek yemek yemenin zararı, çeşidli ellerin aynı tabağa dalmasındaki uygunsuzluk... Bu mevzuda beş on dakikalık izahat. Bir hafta sonra talebelerden biri öğretmeni, ailesi namına yemeğe davet eder. Talebe tıpkı hocası gibi bir masa kurmuş. Herkese ayrı tabaklar, ve onların sağında solunda çatalarla bıçaklar... O böyle yapar da diğer kızlar durur mu? İş az zamanda bellibaşlı cvlere yayılıveriyor.

Trahom ve çikolata:

Adana köylerinden birindeki öğretmen hanımın da en büyük üzüntüsü köyde trahom hastalığının korkunc bir şekilde yayılmış olmasıdır. Vakıâ trahom teşkilâtı bu köye de doktorlarını gönderiyor. Fakat çocuklar doktordan kaçıyorlar. Bir gün öğretmen hanım beş on kız çocuğunun iki takım halinde toz oyunu oynadıklarını görür. Öğretmen onların oyununa katılmış gibi görünen bir sokulganlıkla önce çocukların güvenini kazandıktan sonra çantasından çıkardığı aynayla onlara yüzlerini göstererek ne kadar çirkinleştiklerini anlatır. «Gelin şuradaki bizim okula, sizi temizliyeyim, hepinize şekerlemeler de vereceğim» diye onları kurs yerine götürüp temizledikten sonra hepsini duvar aynasının önüne götürür. Kız çocukları taranmış saçları ve pırl pırl yüzleriyle güzelleştiklerine memnun. Şimdi sıra şeker vermekte. Yalnız şeker bir şartla verile-

cek: Gelen doktordan kaçmayıp gözlerini tedavi ettirmek. Şehirde bir kaç kutu çikolata ve şekerle daha getirildi. Bütün köy çocukları trahomdan kurtulmuştur.

Kıyafet inkılabı:

Bizim köy kadınlarının kıyafetleri malûm. Şalvar, saçak, eteklik, şu bu yüzünden onların elbiselerine çok kumaş gitmektedir. Aynı zamanda bu fazla kumaşlı elbise tarlada rahat çalışmalarına da engel oluyor. Zaten Çukurova sıcak yer. O külfetli elbiseler iklime de uygun değil. Kurs öğretmeni kendine basit bir kumaştan hâki bir pantolon yapar, bir de gene öyle basit bir bluz. Yakıcı güneşten yüzü beyhude kavrulmasın diye buğday sapından ördüğü kenarları geniş bir de başlık. Hem inanılmıyacak kadar ucuz, hem rahat, hem sıhhi. Kurs-taki talebeler buna imrenip kendileri de birer pantolon ve bluz biçerek başlarına da buğday sapından hiç pahasına yapılmış geniş kenarlı başlığı geçirirler. Bunlara kurs dışındaki diğer köy kızları da imrenir. Aynı kıyafeti onlar da kabul-lendi. Peki kumaş tedarikliyemiyecak kadar fakir kızlar ne yap-sın? Öğretmen hanım köy zenginlerine başvurdu. Onlar kumaş getirttiler, kurs kızları biçip diktiler. Köyün bütün kızlarla kadınları artık aynı kıyafettedirler. Onları tarlalarda toplu olarak çalışırken görenler kendilerini bir Avrupa köyünde sanıyorlar.

Köyün hariminde'ni manivelâ:

Bu gezici kadın kurslarının bir de erkek cephesi var. Hanım öğretmenler köylere tek olarak gittikleri halde erkekler ikizli bir ekip halinde gidiyorlar. Çünkü bunlar bir ağaç işleri, diğeri demircilik işleri diye iki ihtisas bölümüne ayrılmışlardır. Ağaç işleri: Boyunduruk dingil, yasağ, kapı, pencere, masa sandalye, dolab, araba tamirleri... Bunların hepsi köy içinde şeyler Demircilik işleri: Kazma, kürek tırmık, sacayağı, saç soba, maşrapa sapan demiri, pulluk, arabanın demir kısımları... İki öğretmenin he biri en çok sekiz talebe yetiştirebilmektedir. Tabii bu erkek kurslar da köylülere çok faydalı oluyorlar amma kız kursları, öğrettikleri işlerden başka, köyün harimine gire bildikleri için buldukları köy içten fethedebiliyorlar. Onlar, buldukları köydeki kızlara yalnız dikmiş bıçkı şu bu öğretenler değil onlar köydeki aile içine göze görmez büyüü bir manivelâ koyar köyü en köklü taraftan kaldır mücahidlerdir. Cihadları mübar olsun.

